

Nejlepší výsledky má škola, kde se neznámkuje, nezkouší a kde se učí dle Steinerovy pedagogiky

Karel Funk

V Lidových novinách byl článek "Waldorfské lyceum překvapilo – Vsadit na prožitkové učení se vyplatilo, škola zazářila ve státních maturitách". Lenka Martinková dále píše: "Alternativní školy u nás fungují dvacet let a veřejnost od nich většinou čeká jiné věci než vynikající umístění v jednotných testech. Teď ale jedna překvapila. Výsledky státní maturity ukázaly, že pražské Waldorfské lyceum uspělo ve srovnání s jinými školami více než dobře. V žebříčku středních odborných škol se jeho maturanti umístili na první příčce. ‚Možná že někde se snažili maturitám výuku přizpůsobit, my jsme to ale nedělali. Učíme dál to, co jsme si vytkli jako cíl, a jestli se něčemu přizpůsobujeme, pak jsou to vzdělávací potřeby dospívajících a doba, pro niž je připravujeme,‘ říká ředitel školy Ivan Smolka."

Podle jeho slov nelze po mladých lidech v období, kdy začínají být sami sebou, chtít, aby jen přebírali naše vědomosti a plnili, co jim říkáme. "Potřebují spoluobjevovat, vymýšlet, uskutečňovat, vidět praktické důsledky věcí," vysvětluje základní pohled na styl výu - ky. "Klasický způsob vzdělávání pouhým předáváním informací už nefunguje, děti nebaví a učitelé se zbytečně trápí a zlobí," říká ředitel. Výsledky státní maturity označuje pouze za jeden z řady možných ukazatelů, nikoli za obecné měřítko kvality – způsob, jakým se děti vzdělávají, je minimálně stejně důležitý, jako věci, které se učí.

Na téže straně novin píše Radka Kvačková v článku s názvem Školní zkoušení je jako zvracení: "...s učením je to jako s jídlem. Dětem by se mělo servírovat jenom málo, ať si radši přidají, než aby se jim z přeplněného talíře dělalo špatně. Novátorský švédský učitel Pär Ahlbom zastává tuto teorii také, avšak ještě ji rozvíjí: ‚Učení je pro děti něco jako potrava. Zkoušet je z toho, co se naučily, je ale totéž, jako kdybychom je nutily kvůli kontrole zase všechno vyzvracet,‘ říká."

Jde to jinak – nezkouší se

Porovnejme si to s tím, jak se už přes půl století přidává dětem zátěže na pamatování, protlačují se do výuky nové a nové předměty, děti jsou přetěžovány úkoly. Zde to jde jinak, přirozeně. Nezkouší se. A výsledky jsou prokazatelně lepší! To by mělo být považováno za převratný poznatek a převratnou praxi.

Když jsem tam měl kdysi pro třetíky blok o sociální práci, zejména o péči o seniory, nešlo tu o předávání a učení znalostí, byť i užitečných. Mohl jsem jim sice vtoukat do hlavy druhy služeb, typy sociálních institucí, způsoby vícezdrojového financování,

standards kvality, podmínky registrace služeb, čísla zákonů atd. Cíl byl ale jiný – osobní navození vztahu ke stáří a k jeho specifikům. Proto chtěl ředitel lycea na toto téma někoho z praxe, kdo by mohl zpestit výklady konkrétními příklady a osobním přístupem. Těch příhod se starými lidmi, kterak se třeba i zamilovávají apod., jsem jim řekl dost. I o tom, co jsme se jako personál dozvěděli o jejich životě, jak jej rekapitulují apod. V očích klasického učitele by to byla ztráta času jakousi zábavou. Jenže – oni se pak sami dožadují informací o starých lidech, touží jít někam na stáž. Více než teorie a kvanta informací je zaujme, když si praktiky předvedeme, např. na způsobu ranního buzení seniora. Ten klasický, nemocniční, je stržení přikrývky až po pás. Ten strašný reflex, když z vás někdo nečekaně strhne v rozespání deku! Brr. Anebo – pohlédit po ruce či tváři, s úsměvem popřát dobré jitro a deku pomalu srolovat shora až k pasu. – Když jen tak mimochodem prohodím, že takovými způsoby se zabývá směr zvaný bazální stimulace, úplně to stačí. Princip vztahu k seniorovi se zafixoval. Pak řeknu hochovi, který hraje seniora: Tak dědo, napapal jste se, jde se spinkat. – Ó ta hrůza: zažije, jak oslovení dědo je ponižující, a zdětštělé výrazivo je hrané a také zahanbuující, i když jinak. Vtažením do věci jsou pak studenti schopni si rychleji osvojit i znalosti. Sleduji tu jako cíl generační sblížení, a ono to funguje. I toto je to připravení mladých pro dnešní dobu, o kterém hovořil ředitel lycea.

Kongres středoškoláků

Jiné vtažení do věci jsem spatřil už při první hodině na této škole. Hoši jiného ročníku měli obleky, bílé košile a kravaty, dívky byly také společensky oblečené. Že by to bylo takto nařízeno? Ale ne. Prý je tu kongres. Zalapám po dechu – zde a kongres? Nevidím žádné ctihodné kmety ani tlumočnice. Ale ano, kongres. Dostávám vysvětlení, že kongres je zdejší – každý si měl k zadanému tématu vypracovat příspěvek, pokud možno samostatný, tvůrčí. Dávali si opravdu záležet, mnozí vyhledali odborníky ke konzultacím. Byla to hra i nebyla. To oblečení, kterým obohatili sebe i jeden druhého, jim dalo pocítit slavnostní a vkusný protipól džínové fádni zaprášenosti a oblékací bezradnosti, své příspěvky si navzájem zhodnotili, aniž by tam musela dominovat klasifikující autorita učitele. I jejich chování bylo důstojnější. A kupodivu – nevšiml jsem si, že by tu byla nějaká samolibá póza "vědců", i když k věci přistupovali opravdově. Vzájemné reakce na příspěvky nebyly shazující, řevnivé, ale věcné, a ani reakce autorů na nesouhlasy nebyly ješitné. Vida, i škola chování a charakteru.

Není zde školní dril, vyučující je partner

Dva mladí, hoch a dívka, se párkrát během mého bloku zvednou, odejdou na chodbu a hned zas přijdou. Nic jim neříkám, třeba se mi to ozřejmí. Aha, už chápu. Mají se rádi, a protože v sedě se objímat nelze, jdou se poobjímat na chodbu. Pak dávají pozor. Opět jim nic neříkám. A co taky? Že mají sedět? Pak z výkladu nebudou mít už vůbec nic, znám to ze svých školních let. A na téma by zanevřeli.

Jen pro ozřejmení – Waldorfské lyceum je střední škola pro žáky, kteří prošli na tomto typu škol již základním vzděláním. Takováto lycea jsou i v Semilech a Ostravě, snad brzy přibudou další.

Tyto špičkové výsledky maturit a jejich publikování jsou velmi významný fakt: nevychvalují se oni sami, nýbrž jsou to výsledky objektivní, měřitelné, evidovatelné (i když, jak správně řekl ředitel, je to jen jeden z řady možných ukazatelů). Ti, co útočili na waldorfské školství, včetně Sisyfovců, jsou i objektivně nevěrohodní a měli by složit zbraně. Ono ale nejde ani tak o zkompromitované Sisyfovce, ti se diskvalifikují nejvíc sami a už i veřejností začínají být bráni jen úsměvně. Horší byly například útoky někdejší ministryně školství za ČSSD Petry Buzkové, která tvrdě usilovala o plošnou likvidaci těchto škol – ne otevřeným zákazem, ale nastavením takových předpisů, do kterých by se tyto školy "nevešly". Zásahu na tehdejší účinném boji s ministryní měla i Táňa Fischerová, tehdejší poslankyně.

Waldorfské školy plní lépe než ty běžné (záměrně nepíšu – než ty normální, protože běžné školy normální nejsou) i roli sociálního společenství, sjednocují komunitu, pocit sounáležitosti. Za tři čtvrti století existence těchto škol v cizině bylo ověřeno, že jejich absolventi jsou více kreativní, samostatní, sociálně včtiví a nebojí se života.

Úvaha Václava Cílka o umělém a přirozeném školství

"Paní učitelka chtěla udělat počítačovou hru pro děti, která by simulovala procházku po lese, kde by si třeba žák kliknul na veverka a ukázaly by se mu o ní příslušné údaje. Dostala na to i grant. Jenže takový program svou atraktivitou nemůže ani zdaleka konkurovat komerčním hrám. Ale především je to bezvadný způsob, jak dětem zabránit chodit do přírody. Největším problémem totiž je, že u dětí klesá reálná znalost světa, života a přírody. Proto ideální environmentální výchova pro mě je chodit s dětmi do přírody, žít třeba týden na statku a kouknout se, jak slepice snáší vajíčka a co žerou krávy. To je přesně to, co nejvíce chybí – kontakt s realitou, nikoliv suché údaje.

Co je pro mě nejpodstatnější, aby škola fungovala jako jednotící místo komunity. Dnes už se lidé pravidelně nesetkávají v kostele. Možnosti setkávání se omezily na minimum jiných míst a jedním z nich je právě škola. Takže bych byl rád, aby byl vytvářen model sociál - ní pospolitosti, která drží při sobě i díky škole. To je pro mě daleko důležitější než technická otázka technického vybavení 'školy budoucnosti'."